

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060104

DOM
2022-09-28
Stockholm

Mål nr
M 11873-21

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2021-09-22 i mål nr M 1711-21, se bilaga A

PARTER

Klagande

Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

Motpart

I E

SAKEN

Föreläggande om stängselgenombrott på fastigheten X i Örkejlunga kommun

---

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

1. Med ändring av mark- och miljödomstolens dom fastställer Mark- och miljööverdomstolen Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 2 mars 2021 i ärende nr 515-35817-2019 såvitt avser punkt 2, med därtill knutet vite på 5 000 kr, och punkt 3, med därtill knutet vite på 1 000 kr.
  2. Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet i övrigt.
-

Dok.Id 1852112

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.hovratt@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
09:00–16:30

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Skåne län har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska upphäva mark- och miljödomstolens dom och fastställa länsstyrelsens beslut.

I E har motsatt sig att mark- och miljödomstolens dom ändras.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

Länsstyrelsen i Skåne län har anfört i huvudsak följande.

Skåne är tätbefolkat, 45 procent av marken utgörs av jordbruksmark, och besöksstrycket i naturen är högt. Med hänsyn till befolkningens mängd i relation till den fåtaliga naturen i Skåne finns det en presumtion för att all natur i länet har betydelse för allmänheten eller för friluftslivet, och besöksstrycket är stundvis stort. Att så också är fallet i detta konkreta ärende framgår även av anmälningar från besökare som hindrats att röra sig fritt i området. Området är således av betydelse för friluftslivet.

Länsstyrelsen har fått in flera klagomål från boende i området. Kringboende har också kommit in med uppgift om att området nyttjas av en lokal orienteringsklubb samt en koloniverksamhet.

Markägaren har inga betesdjur. De betesdjur som omnämns ägs av annan fastighetsägare. Ansvar för stängsling av betesdjur åvilar djurägaren. Markägaren vill framhålla att färsten behövs för att skydda sina marker mot djur som rymmer från grannen. Detta är enligt länsstyrelsens bedömning inget frekvent problem som motiverar ett sekundärt skydd med färst och stängsel, utan dessa har satts upp i syfte att hindra och stänga ute allmänheten från skogsvägarna.

Allemansrätten gäller för gående och cyklar men även för färd med barnvagn, rullstol och häst. Länsstyrelsen menar att ridning är tillåtet till dess att man konstaterat risk för skador i det specifika fallet. Mark- och miljödomstolen har inte heller beaktat rätten att

färdas med rullstol och barnvagn, vilket annars vore möjligt då brukningsvägar finns i området.

I E har anfört i huvudsak detsamma som i mark- och miljödomstolen med följande tillägg.

Han har en ny arrendator med djur. Vajern sitter inte uppe för djurens skull utan talar om att här ska inte vara någon väg. Han har inget behov av någon väg där den tillfälliga vägen är. Orienteringsklubben hindras inte av hans färister eller vajer. Färisten hindrar inte friluftslivet. Det är inga problem att cykla, gå med rullator, gå med barnvagn, köra rullstol, bil eller skogsmaskiner.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Länsstyrelsen har, med hänvisning till bl.a. 26 kap. 11 § miljöbalken, förelagt I E vid vite att ta bort en färister (punkt 1) och ordna en passage om minst 1,2 meter genom stängslet på eller i direkt anslutning till skogsvägen (punkt 2) samt inkomma med dokumentation som visar att åtgärderna är utförda när arbetet är avslutat, dock senast tre månader efter att beslutet vunnit laga kraft (punkt 3).

En tillsynsmyndighet får förelägga den som håller stängsel i ett område av betydelse för friluftslivet eller i närheten av ett sådant område att ordna grindar eller andra genomgångar som behövs för att allmänheten ska kunna komma till mark inom ett sådant område som omfattas av allemansrätten (26 kap. 11 § första stycket miljöbalken). Är det uppenbart att stängsel endast är avsett att utestänga allmänheten från området, får föreläggande meddelas om att ta bort det. Vad som nu har sagts om stängsel ska tillämpas på motsvarande sätt när det gäller diken (26 kap. 11 § andra stycket miljöbalken). Mer ingripande åtgärder än vad som behövs i det enskilda fallet får inte tillgripas (26 kap. 9 § andra stycket miljöbalken).

Allemansrätten kan, utöver färd till fots, omfatta färd med bl.a. häst, cykel, barnvagn och rullstol. Avgörande för vad som kan tillåtas med stöd i allemansrätten är främst risken för skada på den aktuella marken. Ett föreläggande om borttagande av eller

genombrott i stängsel för att möjliggöra passage för t.ex. rullstol, häst eller barnvagn skulle i och för sig samtidigt kunna möjliggöra sådan olovlig passage som stängslet är avsett att hindra. Detta medför dock inte att allemansrättens omfattning ska bedömas annorlunda. Frågan får istället hanteras inom ramen för den proportionalitetsavvägning av de allmänna respektive enskilda intressena som ska ske enligt 26 kap. 9 § andra stycket miljöbalken (se Mark- och miljööverdomstolens domar den 21 december 2020 i mål nr M 11429-18 och mål nr M 12283-18).

Skogsområdet är av betydelse för friluftslivet

Aktuell del av fastigheten består av skogsmark med skogsvägar som ansluter till andra fastigheters skogsmarker och skogsvägar. Mark- och miljööverdomstolen bedömer att det av länsstyrelsens talan har framkommit att skogsområdet är allemansrättsligt tillgängligt, att det används av allmänheten, bl.a. av en lokal orienteringsklubb, och att det är av betydelse för friluftslivet.

Färisten

Den aktuella anordningen består av en färist i direkt anslutning till stenmurar på varsin sida av en väg. Intill färistens ena sida är stenar staplade. Färisten sträcker sig över hela skogsvägens bredd.

En färist är typiskt sett en genomgång för människor i en anordning som i övrigt är avsedd att hålla betesdjur instängslade. Den aktuella färisten är enkel för fotgängare och cyklister att passera. Även rullstol och barnvagn torde kunna passera. Däremot utgör färisten tillsammans med omgivande stenmurar och staplade stenar ett hinder för ryttare att ta sig vidare på skogsvägen. Mark- och miljööverdomstolen anser att anordningen därmed kan hindra tillgängligheten till området och att den är att jämställa med ett stängsel enligt 26 kap. 11 § första stycket miljöbalken. Det finns alltså i och för sig förutsättningar för att förelägga om stängselgenombrott enligt bestämmelsen i 26 kap. 11 § första stycket miljöbalken. Frågan är dock om länsstyrelsens föreläggande i detta fall är mer ingripande än vad som behövs.

En grundläggande princip är att en inskränkning från det allmännas sida av den enskildes rätt att använda sin egendom förutsätter att det föreligger en rimlig balans

mellan vad det allmänna vinner och den enskilde förlorar på grund av inskränkningen. Denna proportionalitetsprincip kommer till uttryck i bl.a. 26 kap. 9 § andra stycket miljöbalken.

Länsstyrelsen har uppgett att fastighetsägaren inte har visat något befogat behov av färysten bl.a. mot bakgrund av att han inte håller betesdjur i området och att hans avsikt med färysten är att hålla allmänheten borta från skogsområdet. I E har uppgett att den som arrenderar mark av honom har betesdjur i närliggande område och att anordningen är avsedd att förhindra att dessa betesdjur ska rymma till skogs.

Mark- och miljööverdomstolen gör bedömningen att eftersom anordningen enbart hindrar den allemansrättsliga tillgången till området i begränsad mån överväger det enskilda intresset, som I E har framfört, det allmännas intresset av att upprätthålla den allemansrättsliga tillgången till området fullt ut. Föreläggandet såvitt avser färysten är således alltför ingripande. Det finns därmed inte förutsättningar att förelägga honom att ta bort färysten enligt 26 kap. 9 och 11 § miljöbalken.

Stängslet

Cirka hundra meter från den ovan angivna färysten har I E satt upp ett tvåtrådigt stängsel över en skogsväg. Stängslet fortsätter cirka 90 meter i östlig riktning och betydligt längre än så i västlig riktning.

Stängslet är möjligt att passera till fots för den delen av allmänheten som har normal rörlighet och kan böja sig under stängslet. För en stor del av allmänheten som vill använda skogsvägen – däribland cyklister, barnvagnsförare, ryttare, rullstolsburna och människor i övrigt med begränsad rörlighet – utgör stängslet dock sådant hinder att de antingen endast med betydande svårighet kan passera eller helt utestängs från området.

I E har anfört att han vill att den aktuella skogsvägen ska växa igen och att han därför planterat 23 tallplantor på vägen. Han har vidare i tidigare instans uppgett att stängslet markerar fastighetsgränsen.

Det har i målet inte framkommit att det finns anledning att befara att ett genombrott i stängslet över skogsvägen eller i anslutning till skogsvägen skulle medföra att skogsvägen nyttjas av allmänheten på ett sådant sätt som överstiger vad som ur allemansrättslig synpunkt kan tolereras. Stängslet kommer vidare att fortsatt markera fastighetsgränsen då föreläggandet enbart innebär ett krav på en passage om 1,2 meter. Mark- och miljööverdomstolen anser mot denna bakgrund att det allmännas intresse av att upprätthålla den allemansrättsliga tillgången till området överväger fastighetsägarens intresse av att minska allmänhetens utnyttjande av allemansrätten. Länsstyrelsen har därför haft fog för sitt föreläggande såvitt avser det tvåtrådiga stängslet över skogsvägen.

Sammanfattning och slutsats

Länsstyrelsens föreläggande såvitt avser färsten (punkt 1) är alltför ingripande mot fastighetsägaren och ska därför, tillsammans med det därtill knutna vitesbeloppet, upphävas. Länsstyrelsen har däremot haft fog för att förelägga om 1,2 meters passage genom det tvåtrådiga stängslet (punkt 2). Med ändring av mark- och miljödomstolens dom ska således länsstyrelsens föreläggande såvitt avser punkt 2 och 3, samt de därtill knutna vitesbeloppen, fastställas.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsråden Henrik Löf, Gösta Ihrfelt, referent, Margaretha Gistorp och Katarina Berglund Siegbahn.

Föredraganden har varit Julia Nyberg.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2021-09-22
meddelad i
Växjö

Mål nr M 1711-21

PARTER

Klagande
I E

Motpart
Länsstyrelsen i Skåne län
205 15 Malmö

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Skåne läns beslut den 2 mars 2021 i ärende nr 515-35817-2019, se bilaga 1

SAKEN

Föreläggande om stängselgenombrott på fastigheten X, Örkejlunga kommun

---

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen upphäver länsstyrelsens beslut.

BAKGRUND

Länsstyrelsen i Skåne län (länsstyrelsen) beslutade den 2 mars 2020 att förelägga I E att såsom ägare till fastigheten X vidta följande åtgärder på sin fastighet.

1. Ta bort färist.
2. Ordna en passage om minst 1,2 m genom ett stängsel som löper över en skogsväg.
3. Dokumentera ovanstående åtgärder, och senast tre månader efter att länsstyrelsens beslut vunnit laga kraft, tillställa länsstyrelsen denna dokumentation.

Punkt 1 och två förenades med ett vite på vardera 5 000 kr, och punkt tre förenades med ett vite på 1 000 kr. De närmare omständigheterna framgår av det bifogade beslutet.

I E har nu överklagat länsstyrelsens beslut.

YRKANDEN M.M.

I E yrkar att länsstyrelsens beslut upphävs. Som skäl anför han bl.a. följande. Han förstår inte varför just hans färist ska anses vara ett problem och strida mot allemansrätten. Strider inte vägverkets alla vägrister mot allemansrätten också då? Han har fått säga upp kontraktet med en arrendator, då det inte gått att garantera säkerheten för betesdjuren. Tack vare färisten har dock antalet kor som rymmer minskat drastiskt sedan 2016. Länsstyrelsen påstår att hans stängsel och färist hindrar allmänheten från att röra sig fritt i området, men de enda som hindras från att röra sig är klövdjur. Länsstyrelsens påstår också att grannen hindras från att utföra skogsbruk, men det går inte att se varför en färist skulle hindra detta. Färisten innebär en trygghet för betesdjuren.

Stängslet sitter där det sitter för att där inte ska vara någon väg. Vägen gjordes för att grannen skulle kunna fylla igen ett kärr, och genom detta kunna köra vidare i sin skog. Vägen finns inte på någon karta.

Som markägare upplever han att man har inget att säga till om. Ska det verkligen vara upp till hans grannar att kunna bestämma var han ska ha färister och stängsel? När han byggde sin färist sökte han och fick muntligt besked från både länsstyrelsen, Söderåsens miljöförbund och Åklagarmyndigheten i Ängelholm att detta inte var något problem.

Personerna som nu klagat på hans färist har tidigare stämt honom flera gånger.

Länsstyrelsen har beretts tillfälle att yttra sig över överklagandet. Man yrkar att överklagandet ska avslås och anför bl.a. följande. Uppgiften om att amkor med kalvar skulle vara så besvärliga att hålla inom hägn att det i praktiken behövs ett typ av skalskydd saknar trovärdighet. Relationen mellan ko och kalv kan knappast skilja sig särskilt drastiskt från vad som gäller för dikor med kalvar, som förekommer lite varstans i landskapet och inte sällan invid allmänna vägar. Likaledes har länsstyrelsen inte kunnat finna någon trovärdighet i påståendet att markvägens fortsättning in i skogen utgör en tillfällig anläggning utförd av en markägare i samband med ett utfyllnadsarbete. På den topografiska webbkarta som länsstyrelserna har tillgång via WMS-tjänst från Metria (se aktb. 7 i detta mål), framgår att vägen förgrenar sig flera gånger inne på grannfastigheten norr om och att grenarna leder vidare in på flera andra fastigheter. Den klagandes uppgift om att vägen inte finns inritad på någon karta stämmer med andra ord inte och den utgör uppenbart den inledande delen av ett förgrenat system av skogsvägar.

Beträffande om ett föreläggande riktat mot en färist kan ha stöd i 26 kap. 11 § miljöbalken är det länsstyrelsens uppfattning att kombinationen stenvägg och färist tillsammans får en hägnadsfunktion. Här hänvisas till Mark- och miljödomstolens dom i mål M 2133–19 där ”stängsel/bom eller annat material” i kombination bedömdes utgöra stängsel i lagens mening.

DOMSKÄL

En tillsynsmyndighet får enligt 26 kap. 11 § första stycket miljöbalken förelägga den som håller stängsel i ett område av betydelse för friluftslivet eller i närheten av

ett sådant område att ordna grindar eller andra genomgångar som behövs för att allmänheten ska kunna komma till mark inom ett sådant område som omfattas av allemansrätten.

Av andra stycket i samma paragraf framgår att om det är uppenbart att ett stängsel endast är avsett att utestänga allmänheten från området, får föreläggande meddelas om att ta bort det.

För en tillämpning av första stycket förutsätts till en början att området som allmänheten avstängts från ska ha betydelse för friluftslivet. Om stängslet finns på själva området eller i dess närhet är likgiltigt. Frågan om betydelsen för friluftslivet får också bedömas med hänsyn till vilka alternativ som finns för allmänheten i närheten. Om en plats normalt bara besöks av enstaka personer, kan den knappast anses ha sådan betydelse som paragrafen talar om (se Juno – Miljöbalken en kommentar, Bengtsson m.fl version 20).

Genomgång ska ordnas i den mån den behövs. Framför allt avses här tillträde till fots, genom grind eller stätta (eller en spång över ett dike). Däremot innebär regeln inte att motortrafik ska bli möjlig – den ingår inte i allemansrätten – och den bör med hänsyn till risken för markskador knappast heller kunna användas för att möjliggöra ridning. Finns det en annan lämplig passage till det eftertraktade området i närheten, kan inte genomgång anses behövlig.

När det är uppenbart att stängslet ordnats med det enda syftet att utestänga allmänheten från ett attraktivt område, kan stängselhållaren enligt andra stycket föreläggas att ta bort stängslet. Det ska alltså vara klarlagt att stängslet inte fyller något som helst legitimt behov – ett fall av s.k. chikan. Detta gäller inte om ägaren håller betesdjur på fastigheten, knappast heller om stängslet är avsett att skydda särskilt känslig mark mot en invasion av allmänheten eller att hålla borta vilt från delar av fastigheten.

Mark- och miljödomstolen gör följande bedömning.

I ärendet har det inte framkommit eller ens påståtts att området har betydelse för allmänheten eller för friluftslivet. Kriterierna för att meddela föreläggande enligt 26 kap 11 § miljöbalken är därmed inte uppfyllda. Redan på denna grund finns det skäl för att upphäva länsstyrelsens beslut om föreläggandet.

När det gäller färysten kan mark- och miljödomstolen dessutom konstatera att den aktuella färysten inte hindrar allmänheten att gå eller ta sig fram på cykel längs den aktuella vägen. Färysten kan därmed inte betraktas som ett sådant stängsel som avhåller allmänheten från att beträda det aktuella området. Även på denna grund finns det således skäl att häva det överklagade beslutet såvitt avser färysten.

Mark- och miljödomstolen finner inte skäl att ifrågasätta storleken på det beslutade vitet.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD-02)

Överklagande senast den 13 oktober 2021.

Ann Westerdahl

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Ann Westerdahl, ordförande, och tekniska rådet Bertil Varenius. Föredragande har varit beredningsjuristen Martin Johansson.